

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-688-1-14>

ETYMOLOGY, CONCEPT AND FEATURES OF THE CONVENTION

ЕТИМОЛОГІЯ, ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ КОНВЕНЦІЇ

Varhuliak O. H.

*Doctor of Philosophy,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of State and Legal Disciplines
European University
Kyiv, Ukraine*

Варгуляк О. Г.

*доктор філософії, доцент,
доцент кафедри державно-правових
дисциплін
ПВНЗ «Європейський університет»
м. Київ, Україна*

Поняття «конвенція» є однією з категорій правової науки, зокрема й науки адміністративного права. Тому, видається за необхідне дослідити історію його становлення. Дослідження генези цього терміна дозволяє глибше осмислити його сучасне нормативне та доктринальне значення.

Перші згадки поняття «конвенція» зафіксовано приблизно 1440-ми роками. Його запозичено з середньофранцузького *convention*, з латинського *conventiō* (народні збори; зближення, зустріч; договір, угода). Це слово пов'язане з дієсловом *conveniō* (сходитися, приходити, збиратися або зустрічатися разом, збиратися, домовлятися, погоджуватися), утвореним за допомогою префікса *con-*(*con-*) (з, разом) + *veniō* (приходити, доходити) [2; 8]. Як бачимо, уже на етимологічному рівні поняття «конвенція» охоплює як процес узгодження позицій, так і його формалізований результат у вигляді договору.

Історично в середньовічний період термін «конвенція» використовувався переважно для позначення договорів між великими країнами. З часом сфера застосування терміна «конвенція» сфера його застосування істотно розширилася і він став використовуватися для опису договорів, укладених між країнами з різних галузей, включаючи політику, торгівлю, зброю та права людини [7].

На офіційному сайті Організації Об'єднаних Націй йдеться про те, що термін «конвенція» може мати як загальне, і спеціальне значення.

Що стосується загального розуміння, то за змістом статті 38(1)(a) Статуту Міжнародного Суду «міжнародні конвенції, як загальні, так і спеціальні» є джерелами права [6]. У цьому загальному вживанні термін «конвенція» включає всі міжнародні угоди, як і загальний термін «договір». Звідси зроблено висновок про те, що загальний термін «конвенція» є синонімом загального терміна «договір».

Стосовно спеціального значення досліджуваної категорії зауважено на тому, що якщо в минулому столітті термін «конвенція» традиційно вживався для позначення двосторонніх угод, то на сьогодні він зазвичай використовується для позначення офіційних багатосторонніх договорів за участю великої кількості сторін. Зазвичай документи, що укладаються під егідою міжнародних організацій, називаються «конвенції». Те саме стосується документів, прийнятих органом міжнародної організації, приміром Міжнародною організацією праці [1].

Якщо говорити про дефініцію поняття «конвенція», то її в наукових джерелах сформульовано як угоду зі спеціальних міжнародних питань економічного, технічного, гуманітарного та військового характеру [5].

Поряд із цим у довідкових джерелах поняття «конвенція» може також вживатися для позначення:

- 1) акту зібрання; зустрічі кількох осіб або окремих осіб;
- 2) союзу; коаліції;
- 3) зборів. У цьому сенсі це слово включає будь-які офіційні збори або зібрання людей для цивільних або церковних цілей.

У контексті останнього з наведених визначень цікавою видається така інформація. У Великій Британії «конвент» – це назва, надана надзвичайним зборам станів королівства, що проводяться без королівського наказу; збори, які повернули Карла II на престол, і які оголосили про зречення Якова II від престолу. Водночас у Сполучених Штатах Америки ця назва дається зборам представників, які формують конституцію уряду або політичне об'єднання; конвент сформував конституцію Сполучених Штатів у 1787 році [9].

Водночас у сучасній правовій доктрині та практиці застосування термін «конвенція» усталено розглядається саме як різновид міжнародного договору.

Як зауважується у Вікіпедії, «конкретні ознаки, за якими той чи інший договір слід називати конвенцією, виділити важко» [4]. Водночас спробуємо виокремити такі ознаки:

- належить до інструментів міжнародного права;
- укладається між суб'єктами міжнародного права;
- породжує права та обов'язки для сторін;
- традиційно є багатостороннім договором;
- встановлює певні правила та стандарти для учасників;
- регулює питання комплексно, охоплюючи всі аспекти того чи іншого питання;
- допомагає державам домовлятися та співпрацювати для досягнення спільних цілей і вирішення глобальних проблем [7].

Показовим прикладом є Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, яка охоплює всі ключові сфери реалізації прав осіб з

інвалідністю, визначає стандарти їх захисту, а також передбачає механізми міжнародного моніторингу та звітування держав-учасниць.

Насамкінець, конвенції існують різних видів. Наприклад, (1) міжнародні конвенції з прав людини, які стандарти і правила для захисту прав людини (зокрема Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю [3]); (2) міжнародні конвенції з торгівлі, які визначають правила та умови для міжнародної торгівлі товарами та послугами; (3) Міжнародні конвенції з охорони навколишнього середовища, які створюють правила та стандарти для охорони довкілля тощо [7].

Отже, зазначене дає підстави для висновків про те, що поняття «конвенція» має глибоке історичне та етимологічне коріння, що поєднує процес узгодження волі сторін і його юридично оформлений результат. У сучасній правовій науці та практиці «конвенція» розглядається як різновид міжнародного договору, переважно багатостороннього характеру. Конвенції відіграють ключову роль у формуванні міжнародних стандартів та є важливим інструментом імплементації міжнародних зобов'язань держав.

Література:

1. Визначення термінів. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/
2. Конвенції – етимології. Горох: онлайн-бібліотека. URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%95%D1%82%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97>
3. Конвенція про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
4. Конвенція. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F>
5. Право міжнародних договорів. URL: https://arm.navs.edu.ua/books/mg/lectures/lecture_3.html
6. Статут Міжнародного суду. URL: <https://www.un.org/ru/icj/statut.shtml>
7. Що таке Конвенція. URL: <https://xn----8sbptrz0c.xn--j1amh/%D0%BA/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F.html>
8. Convention. URL: <https://en.wiktionary.org/wiki/convention>.
9. Convention. URL: <https://webstersdictionary1828.com/Dictionary/convention>